

Vergaderjaar 2024–2025

36 600 V

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2025

D

VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIES VOOR BUITENLANDSE ZAKEN, DEFENSIE EN ONTWIKKELINGSHULP¹ EN VOOR EUROPESE ZAKEN²

Vastgesteld 21 januari 2025

Het wetsvoorstel heeft in de commissies aanleiding gegeven tot het maken van de volgende opmerkingen en het stellen van de volgende vragen.

Inleiding

De leden van de **BBB**-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel aangaande de begrotingsstaten Buitenlandse Zaken 2025. Zij hebben nog enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de **D66**-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel aangaande de begrotingsstaten Buitenlandse Zaken 2025. Zij hebben een aantal vragen hierover. De fractieleden van **Volt** sluiten zich graag aan bij de vragen van de leden van de D66-fractie. De leden van de fractie van **JA21** sluiten zich graag aan bij enkele vragen over Personeel van de leden van de D66-fractie.

¹ Samenstelling:

Oplaat (BBB), Croll (BBB), Marquart Scholtz (BBB), Goossen (BBB), Van Gasteren (BBB), Karimi (GroenLinks-PvdA), Roovers (GroenLinks-PvdA), Crone (GroenLinks-PvdA), Martens (GroenLinks-PvdA), Thijssen (GroenLinks-PvdA), Petersen (VVD) (*voorzitter*), Vogels (VVD), Van Ballekom (VVD), Van Toorenborg (CDA), Prins (CDA), Belhirsch (D66), Moonen (D66), Van Strien (PVV), Koffeman (PvdD), Van Bijsterveld (JA21), Van Apeldoorn (SP), Huizinga-Heringa (CU) (*1° ondervoorzitter*), Dessing (FVD) (*2° ondervoorzitter*), De Vries (SGP), Hartog (Volt), Van Rooijen (50PLUS), Van der Goot (OPNL)

² Samenstelling:

Oplaat (BBB), Panman (BBB), Van Knapen (BBB), Karimi (GroenLinks-PvdA), Rosenmöller (GroenLinks-PvdA), Veldhoen (GroenLinks-PvdA), Martens (GroenLinks-PvdA), Ramsodit (GroenLinks-PvdA), Van Ballekom (VVD), Van de Sanden (VVD), Vogels (VVD), Van Toorenborg (CDA), Bovens (CDA), Aerdt (D66), Dittrich (D66), Van Hattum (PVV), Visseren-Hamakers (PvdD), Nanninga (JA21), Van Apeldoorn (SP) (*voorzitter*), Huizinga-Heringa (CU), Dessing (FVD) (*ondervoorzitter*), De Vries (SGP), Hartog (Volt), Van Rooijen (50PLUS), Van der Goot (OPNL)

De leden van de **SP**-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel aangaande de begrotingsstaten Buitenlandse Zaken 2025. Zij hebben naar aanleiding hiervan nog een enkele vraag.

De leden van de **Partij voor de Dieren**-fractie van het wetsvoorstel aangaande de begrotingsstaten Buitenlandse Zaken 2025. Zij hebben naar aanleiding hiervan een aantal vragen en opmerkingen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de BBB-fractie

De leden van de fractie van **BBB** hebben nog de volgende vragen aan de regering betreffende de demonstrerende ambtenaren bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken, die blijven doorgaan met hun demonstraties tegen het buitenlands beleid van hun eigen Minister en van de regering, zo constateren deze leden.

Zo zaten en stonden die ambtenaren nota bene een dag na de herdenking in 2024 van de Hamas-massamoord van 7 oktober 2023 weer op de stoep van het ministerie, tijdens werktijd en voor een extra lang protest, niet om te pleiten voor de vrijlating van de gijzelaars en ook niet om te demonstreren tegen de oorlogsmisdrijven en de doodscultus van Hamas; hun protest richtte zich uitsluitend tegen Israël.

Nu een van die demonstranten inmiddels ontslag heeft genomen, vragen de leden van de BBB-fractie of de regering de andere demonstrerende ambtenaren kan aanmoedigen om hetzelfde te doen. Wil de regering daarnaast überhaupt maatregelen nemen tegen de voornoemde ambtenaren, en vooral tegen hen die tijdens werktijd op deze manier misbruik maakten van de herdenking van zo'n vreselijke moordpartij als de 7 oktober-pogrom?

Is de regering van mening dat deze ambtenaren zich gedragen op een wijze die een goed ambtenaar betaamt, zoals in de ambtseed is verwoord? De leden van de fractie van BBB verwijzen hierbij onder andere naar de «Handreiking voor medewerkers en leidinggevenden, getiteld: Ambtenaar en grondrechten – Ruimte en beperkingen», een uitgave van het Ministerie van BZK van december 2023. Daarin wordt een aantal «schurende» situaties omschreven.³ Is de regering met deze leden van mening dat in dezen niet sprake is van schurende, maar van botsende situaties tussen ambtenaren en hun politieke leiding en tussen ambtenaren onderling, die kunnen leiden tot zowel schade aan het vertrouwen dat burgers in ambtenaren stellen, als tot schade aan het vertrouwen dat ambtenaren in elkaar stellen, en dus tot schade aan de openbare dienst?

Naar de mening van de leden van de BBB-fractie klemmen deze vragen temeer nu onlangs het Joods Ambtenarennetwerk (JAN) bij brief gericht aan de secretarissen-generaal van de departementen stelling heeft genomen tegen activisme van ambtenaren van Buitenlandse Zaken en collega's van andere departementen. Zo stelt het JAN dat dit activisme kan leiden tot een gevoel van uitsluiting of zelfs bedreiging bij Joodse ambtenaren die zich mogelijk onveilig voelen bij collega's die zulke standpunten openlijk ventileren: «Het is van groot belang dat de overheid een werkomgeving waarborgt die respectvol en veilig is voor al haar medewerkers, ongeacht hun afkomst of overtuigingen».⁴ Kan de regering

³ Ministerie van BZK, «Ambtenaar en grondrechten Ruimte én beperkingen Handreiking voor medewerkers en leidinggevenden.», Den Haag 13 december 2023, blz 4.

⁴ NIW, «Ambtenaren waarschuwen tegen ondermijning door activisme van collega's», 9 januari 2025, <https://niw.nl/ambtenaren-waarschuwen-tegen-ondermijning-door-activisme-van-collegas/>.

ook op deze stellingname reageren, zo vragen de leden van de BBB-fractie.

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

Personeel

De leden van de **D66**-fractie vragen de regering hoe wordt gewaarborgd dat de kwaliteit van de diplomatieke en consulaire dienstverlening niet wordt aangetast door de personele taakstelling. Klopt het dat het ziekteverzuim binnen het Ministerie van Buitenlandse Zaken hoog is? Is bekend wat de oorzaak is van deze stijging? Welke concrete stappen worden ondernomen om te achterhalen wat de redenen van verzuim zijn en welke concrete maatregelen worden genomen om de werkdruk te verlagen en uitval te voorkomen, terwijl tegelijkertijd bezuinigd wordt op personeel? Worden de gevolgen van de taakstellingen voor de medewerkers gemonitord? De leden van de fractie van **JA21** sluiten zich graag aan bij de bovenstaande vragen van de leden van de **D66**-fractie.

Welke rol speelt digitalisering bij het opvangen van de gevolgen van de personele bezuinigingen, bijvoorbeeld in visumverwerking of crisismanagement?

Internationale rechtsorde

Daarnaast vragen de leden van de D66-fractie de regering hoe zij ervoor zorgt dat Nederland zijn leidende rol binnen multilaterale fora behoudt, ondanks personele inkrimpingen? Hoe wordt voorkomen dat bezuinigingen de rol van Nederland in het versterken van de internationale rechtsorde ondermijnen? Welke stappen zet Nederland om accountability voor oorlogsmisdaden in Oekraïne en Gaza te ondersteunen binnen multilaterale instellingen?

Versterking van multilaterale samenwerking

Met het oog op de budgettaire beperkingen, welke prioriteiten stelt Nederland in zijn samenwerking met multilaterale organisaties zoals de Verenigde Naties en de Europese Unie?

Mensenrechtenfonds

De leden van de D66-fractie constateren dat de begroting voorziet in een bezuiniging van 4,8 miljoen euro op het Mensenrechtenfonds in 2025. Welke concrete activiteiten of projecten worden hierdoor geraakt? Hoe worden prioriteiten binnen het Mensenrechtenfonds vastgesteld, en hoe worden daarbij regio's met acute mensenrechtenschendingen zoals in het Midden-Oosten gewogen?

Ondersteuning van mensenrechtenverdedigers

Voorts vragen de leden van de D66-fractie de regering wat de plannen zijn om ondanks de bezuinigingen steun te blijven bieden aan mensenrechtenverdedigers wereldwijd, met name in landen waar de situatie verslechtert? Welke nieuwe strategieën worden ontwikkeld om de impact van Nederlandse mensenrechtenprogramma's te maximaliseren?

Hoe wordt binnen het Mensenrechtenfonds gegarandeerd dat gendergelijkheid en LHBTIQ+-rechten prioriteit blijven, ondanks financiële beperkingen? Zijn er specifieke landen of regio's waar Nederland zijn inzet op deze thema's gaat versterken of juist verminderen? Op welke wijze

wordt de effectiviteit van bezuinigingen op programma's zoals NFRP-Matra en Shiraka gemonitord?

Hoe waarborgt de regering de rechtmatige en doelmatige inzet van de relatief grote budgetflexibiliteit binnen bepaalde beleidsartikelen, zo vragen de leden van de D66-fractie.

Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie

De leden van de **SP**-fractie vragen de regering hoeveel procent van het budget wordt besteed aan conflictpreventie en vredesopbouw, en hoe verhoudt dit zich tot de uitgaven voor economische en handelsbelangen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de Partij voor de Dieren-fractie

De leden van de fractie van de **Partij voor de Dieren** verwijzen de regering naar het bijgevoegd⁵ deskundigenadvies dat aan deze fractie-leden is uitgebracht door prof. mr. Liesbeth Zegveld. In het advies wordt uiteengezet dat de regering verplicht is bij verlenen van steun aan Oekraïne in het kader van de oorlog met Rusland, als voorwaarde te stellen dat die steun niet mag worden aangewend voor het gebruik van clustermunitie.

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren constateren dat de regering tot op heden heeft geweigerd zulke voorwaarden te stellen, met een beroep op het argument dat zij verdragsrechtelijk daartoe niet verplicht is. Dat argument wordt op juridische gronden door prof. Zegveld bestreden.

Deze leden hebben daarom de volgende vragen. Erkent de regering – gelet op wat prof. Zegveld aanvoert – dat er een verdragsrechtelijke verplichting bestaat om bij het aan Oekraïne verlenen van steun de voorwaarde te stellen dat de steun niet mag worden aangewend voor het gebruik van clustermunitie? Zo nee, op grond van welke juridische argumenten en/of uitspraken van rechterlijke colleges komt de regering tot dat oordeel? Zo ja, is de regering bereid om – indien Oekraïne niet bereid is om vast te leggen dat door Nederland rechtstreeks of in NAVO- of Europees verband verleende steun niet aangewend zal worden voor gebruik van clustermunitie – de militaire steun te beëindigen en van verdere steunverlening in de toekomst af te zien?

De vaste commissies voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingshulp en voor Europese Zaken zien met belangstelling uit naar de nota naar aanleiding het verslag en ontvangen deze graag zo spoedig mogelijk.

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingshulp,
Petersen

De voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Van Apeldoorn

De griffier voor dit verslag,
Van Luijk

⁵ Als bijlage van dit verslag toegevoegd: Prakken d'Oliveira, «Memo inzake Clustermunitie Oekraïne», 19 december 2024.